

Kodiċi ta' Etika għal Persuni ta' Fiduċja (fis-sehħ minn Marzu 2019 'il quddiem)

Skont l-Att dwar Standards fil-Ħajja Pubblika (il-kapitolu 570 tal-liġijiet ta' Malta), persuni ta' fiduċja – jiġifieri persuni ingaġġati fis-segretarjati privati ta' ministri u segretarji parlamentari biex jagħtu pariri, jaġixxu ta' konsulenti, jew jaġixxu fi rwol eżekuttiv – għandhom josservaw il-kodiċi ta' etika li jinsab fl-ewwel skeda tal-Att dwar l-Amministrazzjoni Pubblika.

F'Malta saru liġi żewġ Atti dwar l-Amministrazzjoni Pubblika – wieħed fl-2009 (il-kapitolu 497) u l-ieħor fl-2019 (il-kapitolu 595). L-Att tal-2019 ħassar l-Att ta' qablu u daħħal kodiċi ta' etika ġdid, li huwa riprodott waħdu hawnhekk għall-konvenjenza ta' min jixtieq jirreferi għalih. Dan il-kodiċi ilu jgħodd mill-1 ta' Marzu 2019, bl-eċċezzjoni tal-paragrafu 12 li daħal fis-sehħ fis-27 ta' Settembru 2019.

Preambolu Ġenerali

Kodiċi ta' Etika jservi bħala punt ta' riferiment etiku u bħala boxxla għal azzjoni u mgħiba f'relazzjonijiet ma' superjuri, persuni fl-istess livell u dipendenti. Ifassal il-prinċipji u l-valuri li jirregolaw l-aġir ta' individwi u korpi ġuridiċi billi jiddeskrivi dak kollu li hu mistenni mill-imġiba ta' persuni; u jinkoraġġixxi l-identifikazzjoni ta', u t-tagħlim minn, tali 'prattiċi tajba' f'kamp rispettiv. L-adozzjoni u l-osservanza ta' kodiċi ta' etika jippromwovu kondotta ġusta; jirrikonoxxu l-oġġla *standards* ta' integrità; jissalvagwardjaw id-drittijiet ta' ċittadini, kliġenti u utenti; u jaqblu ma' viżjoni li tħaddan onestà, korrettezza u professjonalizmu.

Kodiċi ta' Etika ma jkoprix *standards* li għandhom jiġu segwiti minn persuni b'mod ġenerali, (kemm jekk speċifikati fil-liġi jew stabbiliti permezz ta' normi soċjali), obbligi ġenerali ta' impjegati, *standards* speċifiċi għal xi professjoni jew htigiet kulturali organizzattivi.

Raġuni fundamentali

Fl-aħħar mill-aħħar, l-awtorità ta' kull sistema ta' Amministrazzjoni Pubblika tiddependi fuq kemm jirnexxielha tirbaħ ir-rispett taċ-ċittadini tagħha. Dak ir-rispett jiġi mill-fiduċja li l-poplu jkollu fl-integrità tas-sistema b'mod ġenerali, u fil-professjonalità u l-imparzjalità li s-sistema tħaddem partikolarment meta tipprovdi l-bosta servizzi tagħha. Kull min hu impjegat mill-istat għandu sehem kritiku x'jilgħab fis-salvagwardja tar-rispett pubbliku lejn l-amministrazzjoni pubblika.

Il-persuni li huma nazzjonali, ċittadini jew residenti ta' Malta għandhom kull dritt li jippretendu li impjegati pubbliċi, impjegati ta' agenziji statali u membri li jirrappreżentaw lill-gvern fuq bordijiet huma onesti, ġusti, effiċjenti, kompetenti u leali. Dawk li attwalment jew potenzjalment jinqdew jippretendu li d-dipartimenti u l-agenziji tal-Gvern ta' Malta josservaw il-liġi bir-reqqa u skont l-ispirtu tagħha. Jippretendu li deċiżjonijiet uffiċjali jingħataw fil-waqt, b'mod ġust u imparzjali; fondi pubbliċi jintnefqu b'mod għaqli; u proprjetà pubblika u tagħmir pubbliku jintużaw u jiġu kkonserwati b'mod responsabbli. Jippretendu li impjegati pubbliċi

jaġixxu b' mod etiku, u jkunu konxjenzjużi, ġentili u kompetenti fix-xogħol tagħhom. Impjegati pubbliċi jinżammu responsabbli lejn utenti ta' servizzi pubbliċi għall-imġiba, azzjonijiet u deċiżjonijiet tagħhom.

Ġenerazzjonijiet ta' impjegati pubbliċi għamlu l-almu tagħhom biex jonoraw u jilħqu dawn l-aspettattivi.

Kwalunkwe abbuż ta' fiduċja, rizorsi jew informazzjoni, jew opportuniżmu personali jxekkel dak li l-pubbliku Malti jisthoqqlu. *Standards* għoljin ta' integrità u kondotta għandhom ikunu l-bażi ta' kif impjegati pubbliċi jwettqu xogħolhom.

Dan il-Kodiċi ta' Etika jiddeskrivi u jfassal il-qafas li jiddefinixxi l-imġiba u l-aġir tas-servizz pubbliku u tas-settur pubbliku aktar wiesgħa.

Applikabilità

1. Dan il-Kodiċi ta' Etika japplika għal:
  - (a) impjegati pubbliċi u impjegati ta' aġenziji statali u entitajiet oħra governattivi li għalihom japplika l-Att dwar l-Amministrazzjoni Pubblika (hawn iżjed 'il quddiem imsejħin "impjegati pubbliċi", konformement mal-artikolu 2(1) tal-Att). Dawn jinkludu impjegati pubbliċi li huma ssekondati lil korpi li ma jaqgħux taħt l-amministrazzjoni pubblika ta' Malta; kif ukoll persuni, li jistgħu jkunu jew ma jkunux impjegati pubbliċi, li jaħdmu ma' Ministeri jew Segretarjati Parlamentari; u
  - (b) *ic-chairpersons* u l-membri ta' bordijiet permanenti u kummissjonijiet fi ħdan l-amministrazzjoni pubblika, magħduda l-bordijiet li jirregolaw entitajiet statali (hawn iżjed 'il quddiem imsejħin "membri ta' bordijiet").
2. Id-dispożizzjonijiet ta' dan il-Kodiċi jkopru l-aġir u l-imġiba fi ħdan u 'l barra mill-amministrazzjoni pubblika, *online* u *offline*, kif ikun il-każ.
3. Is-Segretarju Permanenti Ewlieni jista', bil-miktub, jaġmel dan il-Kodiċi applikabbli ukoll għal soċjetajiet kummerċjali jew kumpaniji li fihom il-Gvern ta' Malta għandu interess maġġoritarju.
4. Is-Segretarju Permanenti Ewlieni jista', bil-miktub, jeżenta impjegat pubbliku jew membru ta' bord minn dispożizzjonijiet speċifiċi ta' dan il-Kodiċi fejn dan ikun meħtieġ minħabba f'ċirkostanzi eċċezzjonali.
5. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet li huma membri ta' professjoni regolata u li għalhekk huma soġġetti għal kodiċi ta' etika professjonali huma madankollu mistennija li josservaw id-dispożizzjonijiet ta' dan il-Kodiċi hlief fejn tkun ingħatat eċċezzjoni taħt il-paragrafu 4. Kodiċijiet multipli ta' etika għandhom jiġu kkunsidrati bħala kumplimentari għal xulxin, u kull kunflitt, fattwali jew fid-dehra, għandu jiġi riżolvut wara li ssir il-konsultazzjoni xierqa, fuq il-bażi li l-kodiċi ta' etika professjonali jirbaħ fir-rigward tal-prinċipji etiċi u l-prattika tal-professjoni waqt li dan il-Kodiċi jirbaħ fir-

rigward ta' principji etici u l-prattika ta' kull dmir ieħor li jinħoloq mir-responsabbiltajiet tal-individwu bħala impjegat pubbliku jew bħala membru ta' bord.

6. Impjegati pubbliċi li huma ssekondati lil korpi li ma jagħmlux parti mill-amministrazzjoni pubblika ta' Malta jibqgħu marbutin b'dan il-Kodiċi ħlief fejn tkun ingħatat eċċezzjoni taħt il-paragrafu 4.
7. Taħt l-artikolu 5 tal-Att dwar l-Amministrazzjoni Pubblika, is-Segretarju Permanenti Ewlieni jista' joħroġ direttivi biex jelabora dwar xi dispożizzjoni ta' dan il-Kodiċi. Il-kapijiet ta' organizzazzjonijiet pubbliċi jistgħu ukoll joħorġu regoli ta' kondotta li jkunu kumplimentari għal dan il-Kodiċi. Dan il-Kodiċi għandu jinqara flimkien ma' kull tali direttiva jew kull regola jew regolament addizzjonali li jistgħu jkunu applikabbli.

Il-Valuri ta' Impjegati Pubbliċi u Membri ta' Bordijiet

8. F'konformità mal-artikolu 4 tal-Att dwar l-Amministrazzjoni Pubblika, impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom iħarsu u joperaw l-grupp ta' valuri li ġejjin:
  - (a) jaġixxu b'integrità;
  - (b) jirrispettaw lil oħrajn;
  - (c) juru lealtà;
  - (d) ikunu denji ta' fiduċja;
  - (e) ifittxu dejjem standards ta' kwalità u titjib;
  - (f) jinżammu responsabbli għat-tweqqif tad-dmirijiet tagħhom u għall-imġiba tagħhom;
  - (g) jaġixxu b'mod li ma jiddiskriminax; u
  - (h) ikunu imparzjali.

Integrità

9. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:
  - (a) jaġixxu dejjem b'diligenza, onestà, korteżija u integrità, hekk li l-imġiba tagħhom tgħaddi mit-test ta' skrutinju pubbliku ukoll f'sitwazzjonijiet fejn ma tapplika l-ebda liġi, *policy* jew proċedura;
  - (b) jużaw riżorsi pubbliċi b'mod xieraq, konxjuż, effiċjenti u effettiv fl-interess pubbliku;
  - (c) jagħmlu użu minn awtorità uffiċjali, informazzjoni jew riżorsi sabiex jilħqu l-miri tagħhom u jwettqu r-responsabbiltajiet tagħhom b'mod ġust, imparzjali u b'ekwità; u
  - (d) jirrifjutaw kull donazzjoni, pagament, kumpens, privileġġ jew kull forma oħra ta' sollecitazzjoni sakemm, fejn jirrigwarda donazzjoni, din tkun f'għamla ta' sinjal ta' rispett u ma tkunx tali li tista' sservi bħala li tista' thajjar jew tinfluwenza t-

twettiq tad-dmirijiet ta' impjegat pubbliku jew membru ta' bord, f'dak il-mument jew fil-futur.

10. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom jiżguraw li ma jinholoq l-ebda kunflitt, reali jew apparenti, bejn id-dmirijiet uffiċjali tagħhom u okkupazzjonijiet, attivitajiet jew interessi (finanzjarji jew mod ieħor) oħra li huma jew il-qraba tagħhom mill-qrib jista' jkollhom. Tali kunflitt jinholoq jekk il-kapaċità li impjegat pubbliku jew membru ta' bord li jwettaq id-dmirijiet tiegħu fedelment tkun, jew tista' raġonevolment tkun, iddubitata minħabba f'tali okkupazzjonijiet, attivitajiet jew interessi oħra, magħduda ċirkostanzi fejn l-impjegat pubbliku jew membru ta' bord jiġi f'pożizzjoni li jkun preġudikat jew jidher li potenzjalment jista' jkun preġudikat.
11. Jekk jinholoq tali kunflitt, l-impjegat pubbliku jew membru ta' bord għandu jgħarraf lis-superjuri tiegħu dwar dan il-kunflitt u jieħu dik l-azzjoni li tista' tkun meħtieġa biex jirriżolvi l-kunflitt.
12. Persuni li qabel kienu impjegati pubbliċi marbutin b'impenn ma jistgħux, għal perjodu sa massimu ta' sentejn wara li jtilqu mis-servizz pubbliku kif ikun speċifikat fl-impenn, jaqilbu għan-naħa l-oħra billi jidhru f'relazzjoni ta' profitt ma' xi intrapriża privata jew korp mhux governattiv li magħhom, meta kienu għadhom impjegati pubbliċi, ittrattaw f'kapaċità uffiċjali matul perjodu ta' mhux aktar minn ħames (5) snin minnufih qabel ma telqu mill-impjegat pubbliku.

Rispett

13. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:
  - (a) jittrattaw ma' persuni oħra, kemm klijenti kif ukoll kollegi, b'korteżija, ċiviltà u rispett;
  - (b) jevitaw diskriminazzjoni jew fastidju fi kwalunkwe forma, diretta jew indiretta;
  - (ċ) jittrattaw bir-rispett, attenzjoni u konsiderazzjoni xierqa l-opinjoni, it-twemmin u l-individwalità ta' kulħadd;
  - (d) jieħdu ħsieb tas-saħħa u s-sigurtà tagħhom stess kif ukoll dik ta' persuni oħra fit-twettiq tad-dmirijiet, rwoli u responsabbiltajiet tagħhom; u
  - (e) jaħdmu ma' kollegi fi spirtu ta' kooperazzjoni u kollegjalità.

Lealtà

14. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:
  - (a) josservaw il-Kostituzzjoni u l-liġi;
  - (b) jobdu *policies* u direzzjonijiet uffiċjali;
  - (ċ) jipprovdu pariri li jkunu oġġettivi, infurmati u mingħajr tlaqliq dwar ħwejjeg li jaqgħu fil-kompetenza tagħhom;
  - (d) jimplimentaw b'mod effiċjenti u effettiv il-*policies* tal-Gvern ta' Malta; u

- (e) jaġixxu konformement ma' kull direzzjoni legittima, mogħtija bil-miktub jew bil-fomm mis-superjuri tagħhom.
15. Minkejja d-dispożizzjonijiet tal-paragrafu 14(e), impjegati pubbliċi jew membri ta' bordijiet li jemmnu li hemm modi aħjar sabiex jintlahqu l-oġettivi jistgħu, u saħansitra huma mistennija li, iġibu dan kollu għall-attenzjoni tas-superjuri tagħhom qabel ma jġibu l-istruzzjonijiet fis-seħħ; u, jekk iħossu li ngħataw direzzjonijiet bil-fomm li jmorru kontra l-Kodiċi ta' Etika jew mhumiex xierqa għal xi raġuni oħra, jistgħu jitolbu li daww l-istruzzjonijiet jingħataw bil-kitba.

Fiduċja

16. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:
- (a) jaġixxu b'dak il-mod li jirbhu u, jew iżommu fis-seħħ il-fiduċja tas-superjuri tagħhom u tal-pubbliku;
- (b) iħarsu informazzjoni kunfidenzjali, b'mod partikolari *data* personali, u ma jużawx jew jiżvelawha b'mod mhux xieraq u mingħajr awtorizzazzjoni; u
- (ċ) iġibu ruħhom, kemm fil-kapaċità tagħhom uffiċjali kif ukoll dik privata, b'mod li jħares u jirrinforza r-reputazzjoni u l-fama tajba ta' Malta, u daww tal-istituzzjonijiet regolatorji tagħha.
17. L-obbligu tas-salvagwardja ta' informazzjoni kunfidenzjali hu mingħajr preġudizzju għall-iżvelar ta' informazzjoni fl-interess tat-trasparenza jew taħt l-Att dwar il-Libertà tal-Infommazzjoni, hekk iżda li d-deċiżjoni għall-iżvelar tittiehed minn persuni li għandhom l-awtorità li jaġmlu dan, u sakemm jiġu rispettati liġijiet oħra (b'mod partikolari l-liġijiet dwar il-protezzjoni tad-*data*).

Kwalità

18. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:
- (a) jiffokaw u jiżviluppaw il-ħiliet tagħhom u jzommu ruħhom aġġornati ma' bidliet fil-kamp tagħhom ta' kompetenza sabiex itejbu t-tweqqi tad-dmirijiet tagħhom u l-għoti ta' servizzi;
- (b) japplikaw l-għerf, l-esperjenza, il-kreattività, il-motivazzjoni u l-inizjattiva tagħhom sabiex iġibu fis-seħħ titjib kontinwu fl-effiċjenza, l-effettività u l-kwalità b'mod ġenerali tal-għoti ta' servizzi;
- (ċ) jeżerċitaw diskrezzjoni xierqa b'mod intelliġenti u ħanin fl-interpretazzjoni ta' regoli, sabiex ma jpoġġux lil kulhadd fl-istess keffa mingħajr ma jikkunsidraw kif iċ-ċirkostanzi jvarjaw minn każ għall-ieħor;
- (d) jikkordinaw l-attivitajiet tagħhom kif meħtieġ ma' daww ta' persunal impjegat x'imkien ieħor fl-amministrazzjoni pubblika sabiex titjeb b'mod ġenerali l-effiċjenza fl-amministrazzjoni pubblika; u
- (e) jieħdu passi sabiex jidentifikaw u, jew jindirizzaw prestazzjoni fqira, imġiba ħażina jew użo ħażin ta' rizzorsi.

Kontabilità

19. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:

- (a) jaġixxu b'mod li hu trasparenti u f'konformità mal-liġijiet, regolamenti, direttivi, politika u proċeduri applikabbli;
- (b) ikunu lesti li l-azzjonijiet tagħhom jiġu ġġudikati minn oħrajn;
- (ċ) ikunu ppreparati li jaġhtu spjegazzjoni ċara dwar id-deċiżjonijiet, l-imġiba, l-intenzjonijiet u l-azzjonijiet tagħhom lil kull parti interessata li hi awtorizzata li tingħata tali spjegazzjoni;
- (d) jirrappurtaw kull ksur tal-Kodiċi ta' Etika magħmul minn impjegati pubbliċi jew membri ta' bordijiet;
- (e) jikkooperaw kompletament ma' investigazzjonijiet magħmula minn xi persuna jew entità awtorizzata, kemm jekk ikunu interni jew esterni għall-amministrazzjoni pubblika;
- (f) jassumu responsabbiltà għall-azzjonijiet u l-imġiba tagħhom u f'dan ir-rigward jassumu r-responsabbiltà li hi xierqa għall-post li jokkupaw. Dan jinkludi li jaċċettaw responsabbiltà għall-iżbalji, deċiżjonijiet ħżiena u negligenza tagħhom u li jinżammu responsabbli għalihom; u
- (g) jassenjaw ir-responsabbiltà għal kompiti u dmirijiet lil persuni li jaqgħu taħthom kif ikun xieraq u jwettqu s-sorveljanza u l-monitoraġġ meħtieġa biex dawn il-persuni jinżammu responsabbli. Dan għandu wkoll jinkludi li jfaħħru lil dawk li jistħoqqilhom tali tiffir.

Non-diskriminazzjoni

20. Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:

- (a) jaġixxu mingħajr diskriminazzjoni bl-ebda mod jew fuq ebda bażi inklużi razza, post ta' oriġini, nazzjonalità, kulur tal-ġilda, opinjoni politika, twemmin, sess, orjentazzjoni sesswali, espressjoni jew identità tal-ġeneru, stat ċivili, benesseri mentali jew fiżiku;
- (b) ma jaġixxux b'mod li jxekkel it-tgawdija tad-drittijiet u l-libertajiet fundamentali ta' persuna, hekk iżda li tali tgawdija ma tippregudikax b'ebda mod u fl-istess waqt tirrispetta d-drittijiet u l-libertajiet ta' persuni oħra jew tal-interess pubbliku, fejn id-drittijiet u l-libertajiet fundamentali huma leġittimament soġġetti għall-interess pubbliku; u
- (ċ) jittrattaw lil kulħadd b'dinjità u rispett.

Imparzialità

21. (1) Impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet għandhom:

- (a) jaġixxu konformement mal-politika u l-proċedura uffiċjali tal-Gvern;

- (b) jipproteġu u jaffermaw id-dritt ta' kull persuna li l-affarijiet personali tagħha jiġu ttrattati b'imparzjalità u b'mod ġust;
- (c) jiżguraw li deċiżjonijiet li jingħataw ikunu bbażati fuq kriterji oġġettivi u mhux imtebba' b'xaqlib, kunflitt jew preġudizzju personali jew maħsuba biex jiffavorixxu jew jibbenefikaw jew b'xi mod jagħtu trattament preferenzjali mhux ġustifikat lil xi persuna fuq oħra;
- (d) iħaddnu newtralità politika u ma jġibux disprezz lejn is-servizz pubbliku permezz tal-attivitajiet personali tagħhom;
- (e) jiżguraw li kull kumment pubbliku magħmul (magħduda dawk fil-midja soċjali), u, jew il-partecipazzjoni tagħhom f'attivitajiet politiċi, ma jimminawx jew ma jippreġudikawx il-fiduċja pubblika fil-kompetenza u l-imparzjalità tal-amministrazzjoni pubblika, jew iwasslu biex dawn l-istess impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet jiġu f'kunflitt mad-dmir tagħhom li jservu lill-Gvern ta' Malta b'mod imparzjali;
- (f) jibqgħu leali lejn il-Gvern tal-ġurnata fl-esekuzzjoni tad-dmirijiet u responsabbiltajiet tagħhom u ma jaġixxu qatt b'mod li jimmina l-kisba tal-politika jew tad-direzzjoni tal-Gvern jew mod ieħor inaqqsu l-fiduċja pubblika fil-Gvern b'ebda mezz, medda jew mod.

(2) Il-partecipazzjoni fil-politika u l-kummenti pubbliċi min-naħa ta' impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet jistgħu jkunu soġġetti għal limitazzjonijiet konformement ma' regoli u regolamenti maħsuba biex isostnu l-fiduċja pubblika fil-imparzjalità tal-amministrazzjoni pubblika.

Osservanza tal-Kodiċi

22. L-osservanza ta' dan il-Kodiċi għandha ġġib magħha:

- (a) servizz pubbliku aktar effettiv, motivat u dedikat, li jopera fi ħdan konverġenza ta' livelli morali u etici għoljin;
- (b) kwalità għolja fl-għoti ta' servizzi minn impjegati pubbliċi u membri ta' bordijiet;
- (c) sodisfazzjon aktar qawwi minn utenti u klijenti tas-servizz pubbliku;
- (d) xejra professjonali li hi l-bażi għall-motivazzjoni għall-eċċellenza u t-titjib kontinwu tas-servizz; u
- (e) tishiħ tal-fehma li l-amministrazzjoni pubblika hi, fl-aħħar mill-aħħar, korp wieħed bi rwoli, dmirijiet, obbligi u responsabbiltajiet komuni.

23. In-nuqqas ta' osservanza ta' dan il-Kodiċi jista' jirriżulta:

- (a) fi proċedimenti dixxiplinarji, fejn jirrigwarda impjegati pubbliċi;
- (b) it-terminazzjoni ta' ħatriet fuq bordijiet, jew l-impożizzjoni ta' ċerti kondizzjonijiet fuq il-ħatriet tagħhom, fejn jirrigwarda membri ta' bordijiet;
- (c) l-eżekuzzjoni tad-dispożizzjonijiet rilevanti li jidderiwaw minn impenji applikabbli; u, jew

- (d) I-istituzzjoni ta' proċeduri kriminali, fejn dan ikun meħtieġ, fir-rigward ta' ksur serju ta' fiduċja u, jew nuqqas ta' osservanza, fejn jirrigwarda kemm impjegati pubbliċi kif ukoll membri ta' bordijiet.